

O plzeňském pivu a spotřební dani

Petra Jánošíková

ABSTRACT

Pilsen is an old city with rich history. When the Bavarian brewer Josef Groll brewed the first batch of beer on 5th October 1842, he could hardly have imagined the glorious history he had instigated. The Pilsner Urquell brand has become a synonym for one of the best and most distinctive beers in the world.

The article deals with history of Pilsen beer and his legislative adjustment from Middle Ages to the present.

1 ÚVOD

Město Plzeň má dlouhou tradici, coby město várečné. Pivo je považováno téměř za „národní nápoj“ a Plzeňané jsou na tuto tradici patřičně hrdí. Každý den se v Česku vypije bezmála 2 miliony lahví piva z portfolia Plzeňského Prazdroje. To znamená, že každou minutu je otevřeno v Česku 1 300 lahví¹.

Příspěvek chce poukázat na širší finančněprávní souvislosti a také poukázat na to, že finanční právo a finanční věda nejsou suchopárné obory odtažené od běžného života, ba právě naopak jedná se o obory zajímavé a pestré. Svým charakterem se jedná o finančněprávní naučný text. Plzeňský Prazdroj, a. s. je v současnosti největším reprezentantem plzeňské produkce piva a zároveň členem společnosti SABMiller plc², co se výstavu týče, druhé největší globální pivovarnické společnosti na světě, se smlouvami na účast na vaření piva nebo jeho distribuci ve více než 60 zemích na pěti kontinentech.

S celkovým ročním prodejem více než 10 milionů hektolitrů³ na domácím i zahraničním trhu a s exportem piva do více než 55 zemí po celém světě je Plzeňský Prazdroj, a.s. vedoucím výrobcem piva ve střední Evropě a největším vývozcem českého piva. V dubnu 2007 udělil Zkušební ústav nápojů, prestižní americký institut, provádějící nezávislé znalecké posudky piv, vín a lihovin chuťovým vlastnostem piva Pilsner Urquell rekordní skóre 93 bodů, nejvyšší kdy udělené hodnocení ležáku typu „pilsner“.

2 HISTORIE PIVA V PLZNI

Slovo „pivo“ je slovanského původu a označuje „nápoj nejobyčejnější a nejrozšířenější“. Naproti tomu „Urquell“ znamená „Prazdroj, původní pramen“. „Pils“ je zkratkou slova „Pilsen“ (Plzeň) a znamená plzeňský. V řeči piva je to synonymum silně chmeleného spodně

¹ www.prazdroj.cz.

² SABMiller plc. Je jedna z největších světových pivovarnických společností s pivovarnickými aktivitami či distribucí ve více než 60 zemích světa napříč 6 kontinenty. Skupina značek SABMiller zahrnuje významné mezinárodní značky jako Miller Genuine Draft, Peroni Nastro Azzurro a Pilsner Urquell a dále téměř 200 úspěšných regionálních a národních značek.

³ www.prazdroj.cz.

kvašeného ležáku⁴. Pivo je jinak uměle připravený nápoj, v němž vzniká alkohol zkvašením cukru, který je obsažen ve sladu⁵. Sladem mohla být jakákoliv obilnina, dokonce v minulosti jako součást sladu se používalo i různé ovoce. Výroba piva je dnes velmi složitý proces. Velmi zjednodušeně se slad a chmel uvaří ve vodě a uvařená směs, tzv. mladina, se zchladí na zákvasnou teplotu. Mladina se přečerpává do kvasných kádí ve spilce, kde kvasí. Používají se dva způsoby kvašení, a to horní a spodní. U horního kvašení se kvasnice usazují na hladině kvasných kádích. Tento způsob se používal už od starověku. Při spodním kvašení se kvasnice usazují na dně kádí. Tento moderní způsob se používá od roku 1842 a je typický pro česká piva. V posledním stádiu kvašení vzniká mladé pivo, které potom vyzrává a přečerpává se do ležáckých sudů. Zde pivo dozrává a dokvašuje se. Odtud jde do transportních sudů určených pro restaurace, hospody nebo do lahví či plechovek.

Kdo první vařil pivo není dosud prokázáno⁶. Řemeslně se však pivo připravuje nejméně pět tisíc let. Tak staré jsou totiž první písemné a obrazové doklady o přípravě a pití piva ze starého Sumeru a Egypta⁷. V Chammurabbiho zákoníku je dokonce zmínka o kvetoucí pivovarské činnosti a zákonem byl stanoven obsah mladiny v pivě a jeho cena pod sankcí absolutního trestu formou utopení při jeho nedodržení.

První zmínka o výrobě piva u nás se váže k Břevnovskému klášteru. Ve zprávě se uvádí, že v roce 993 n.l. tamní Benediktini vyráběli pivo. O velké oblibě piva u našich předků, svědčí Břetislavova Dekreta z roku 1039, v nichž se praví, že „*krčma jest kořen všech špatností*“, a nesmí se proto nové zakládat a existující přebírat. Přistižený krčmář měl být přivázan ke sloupu na tržišti a bičován (pranýř). Zabavené nápoje měly být vylity a přistižení pijáci měli být uvězněni do doby, než zaplatí pokutu knížeti⁸.

Piva ve středověku byla často vařena s použitím pro nás velmi neobvyklých přísad, např. šišky, větvičky, šťáva z navrtané břízy, sláma. Mnohá piva byla vařena jako lék a přidávaly se do nich léčivé byliny, např. pelyněk, šalvěj, šafrán, kopřiva, lopuch, blín černý⁹.

Na rozdíl od pravěku a počátku starověku ve středověku pivo nevařily pouze ženy, služebnice bohyň, ale také muži – sládkové, kteří postupně výrobu piva převzali na svá bedra. Ženy se k vaření piva vrátily až ve 20. století. Středověcí sládkové však byli velmi pověřiví a při vaření piva prováděli různé rituály a várky piva chránily amulety. Pokud sládek pivo pokazil, mohl se oproti současnosti vymluvit na zlé úklady čarodějnic a takováto omluva byla bezvýhradně přijata. Po provedení vymítacích obřadů mohl sládek znovu vařit. Středověk s sebou přinesl mnoho návodů na vylepšení piva, některé z nich jsou otištěny v knize Dr. Zíbrta¹⁰.

⁴ Ležák označuje klíčovou pivní kategorii. Kvašení za studena má za následek jasné a osvěžující pivo. Do této kategorie patří především piva plzeňská, mnichovská a piva vídeňské oblasti. In: SMITH, Gregg; GETTY, Carrie. Bible pijáků piva. Praha: Pragma, 1997. ISBN 80-7205-669-7, s. 64.

⁵ ZÍBRT, Věnek. Velká kniha piva. Olomouc: Rubico, 2005. ISBN 80-7346-054-8, s. 7.

⁶ ZÍBRT, Věnek. Velká kniha piva. Olomouc: Rubico, 2005. ISBN 80-7346-054-8, s. 10-12.

⁷ SMITH, Gregg; GETTY, Carrie. Bible pijáků piva. Praha: Pragma, 1997. ISBN 80-7205-669-7, s. 13 nebo BRZÁK, Jan. Vznik a vývoj plzeňského pohostinství. Plzeň: UNI, 2001. ISBN 80-902017-8-4, s. 63.

⁸ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra; KNOLL, Vilém; RUNDOVÁ, Alena. Mezníky českých právních dějin. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-27-X, s. 28.

⁹ ZÍBRT, Věnek. Velká kniha piva. Olomouc: Rubico, 2005. ISBN 80-7346-054-8, s. 10-12.

¹⁰ ZÍBRT, Čeněk. Z dějin piva a pivovarnictví v zemích českých. Praha: Ant. Renna, 1894, s. 218. 156. *Item vezmi černobejlu, jak rozumíš, usuš jej dobře a potom spal na prach černý a vsyp toho prášku do piva a bude lepší než prve. Probatum est.* Pozn. Autora – užívání černobýlu je životu nebezpečné, přidávání do piva mohlo mít halucinogenní účinky, i když spálený na prach neměl asi účinky žádné.

Pivo se v Plzni začalo pravděpodobně vařit hned po založení města v roce 1295¹¹. Mezi právy, které městu udělil král, bylo právo várečné, byť nejstarší zmínka o pivovaru v Plzni je z roku 1307¹². Právo várečné ve středověku nepatřilo měšťanským rodům, ale bylo vázáno k jejich domům. Nový majitel si dům kupoval i s várečným právem. Plzeňských domů, kde se smělo vařit pivo, bylo prý 260¹³. Někde se vařilo denně, jinde občas, někde dobře, jinde hůř. Druhou podstatnou složkou městského režijního hospodářství vedle rybníkářství tvořilo pivovarnictví. Bylo důležitou městskou živností a teprve ke konci 15. století začalo město po vzoru ostatních vrchností samo vařit pivo¹⁴. Na začátku 16. století Plzeň měla dva pivovary – obecní městský od roku 1500 a druhý panský vystavěný po roce 1517¹⁵. Paralelně vedle městského pivovarnictví jde i měšťanské. Také plzeňský kostel měl svůj pivovar. V měšťanském pivovaru se vařilo bílé, pšeničné pivo, které bylo lepší kvality než běžné tmavé, ječné pivo. Produkce plzeňského piva byla tehdy velká, pivo se konzumovalo nejen ve městě ale i na značně rozlehlém městském panství a vyváželo se i daleko za hranice.

Píjanství ve velkém se rozmohlo hlavně v 16. století. Zemské sněmy proto proti tomu zakročili přímými zákazy v roce 1526 „*pití a ožírání hanebné*“¹⁶, v roce 1545 zapovězeno „*nemírné a zbytečné pití a ožírání*“¹⁷. Ani tyto zákazy však opilství nevymítali, neboť připíjení se stalo zvykem a stvrzovalo se jím např. kupní smlouva tzv. „*litkup*“¹⁸. V Plzni vzniklo rčení „*Pije člověk, chlastá štěně, v Plzni je to obrácené*“¹⁹.

Vaření piva bylo velmi výnosné, dalo se na něm hodně vydělat, a proto měšťané vaření piva všelijak odbývali a používali lacinějších surovin, nehodnotného ječmene nebo ovsa. Kvalita plzeňského piva nebyla nijak dobrá a proto o ni začali dbát radní. Každá várka se podrobovala zkoušce. Když pivo prodělalo své kvašení a mělo být stáčeno, sešli se konšelé v radničním sklepě. Spolu s nimi přišel také městský rychtář a písař, aby zapsal výsledek. Doprostřed šenkovny byla přinesena zvláštní stolice. Radniční šenkýř přišel s korbelem „nového piva“ a pozorně ho vylil na lavici. Když se pivo trochu na lavici ustálilo, konšelé si navlékli k tomu určené kožené kalhoty, sedli si na ní dle svého pořadí a rychtář obrátil přesýpací hodiny. Když se písek přesypal a konšelé se na lavici přilepili svými spodky, bylo pivo uznáno za dobré a mohlo se prodávat ve městě. Pokud však konšelé mohli bez potíží ihned vstát, bylo pivo špatné a jeho prodej ve městě zakázán. Aby však měšťan nepřišel o peníze, mohl špatné pivo prodat podruhům bydlícím za hradbami na předměstí a ve vesnicích. Pro ty dle mínění konšelů bylo pivo dobré²⁰.

¹¹ Bohužel k tomuto datu se nezachoval žádný zakládací akt, příkaz krále lokátorovi (vlastnímu zakladateli) k založení města ani smlouva mezi měšťany a panovníkem. Je nesporné, že město založil král Václav II. dle tehdy nejmodernějších urbanistických zásad. In BĚLOHLÁVEK, Miloslav. Dějiny Plzně I. Plzeň, Západočeské nakladatelství v Plzni, 1965, s. 34-39. Tomuto svědčí potvrzení privilegií měšťanům města Nové Plzně králem Janem Lucemburským v roce 1320 In Codex iuris municipalis Regni Bohemiae I. ed. Čelakovský, Jaromír. Praha: Ed. Grégr, 1895, s. 192, č. 114.

¹² SUSA, Zdeněk. Velká česká pivní kniha. Středokluky: Zdeněk Susa, 2008. ISBN 978-80-86057-43-9, s. 9

¹³ SUSA, Zdeněk. Velká česká pivní kniha. Středokluky: Zdeněk Susa, 2008. ISBN 978-80-86057-43-9, s. 9

¹⁴ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. Dějiny Plzně I. Plzeň: Západočeské nakladatelství v Plzni, 1965, s. 153.

¹⁵ BRZÁK, Jan. Vznik a vývoj plzeňského pohostinství. Plzeň: UNI, 2001. ISBN 80-902017-8-4, s. 66.

¹⁶ ZÍBRT, Čeněk., Z dějin piva a pivovarnictví v zemích českých. Praha: Ant. Renna, 1894, s. 91.

¹⁷ Sněmy české I. (1526-1545). Praha: Ed. Grégr, 1877, č. 327 usnešení sněmovní ze dne 7. ledna 1545, s. 610-621.

¹⁸ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel; KNOLL, Vilém. České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-127-4, s. 163 nebo BÍLÝ, L. Jirí. Právní dějiny na území České republiky. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-429-3, s. 411.

¹⁹ BRZÁK, Jan. Vznik a vývoj plzeňského pohostinství. Plzeň: UNI, 2001. ISBN 80-902017-8-4, s. 67.

²⁰ BRZÁK, Jan. Vznik a vývoj plzeňského pohostinství. Plzeň: UNI, 2001. ISBN 80-902017-8-4, s. 66-67.

Uvařené pivo si mohl každý měšťan vyšenkovat sám. Ve staré Plzni se pivo prodávalo po řadě v každém měšťanském domě, protože ve městě nebyly hospody. Měšťan na domě vyvěsil věchem slámy nebo větev borovice a mohl čepovat sousedům, kteří se usadili na lavičce v prostorném mázhauzu (průjezdu).

V Plzni v únoru 1838 bylo za všeobecného veselí před radnicí vylito 36 sudů nepoživatelného piva. Hostinský od „Zlatého orla“ Václav Mirvald pronesl památný výrok: „Jednoho je nám v Plzni zapotřebí, dobrého a laciného piva. Necht' právovarečné měšťanstvo samo sobě postaví pivovar!²¹“ Ideu podpořili podnikaví měšťané i s purkmistrem Martinem Kopeckým. 2. ledna 1839 tak mohlo vzniknout „Vyzvání právovarečných měšťanů ku vystavění vlastního pivovaru a sladovny“. Výroba piva byla zahájena 5. října 1842²², šlo o pivo plzeňského typu, spodně kvašené pivo, tzv. světlý ležák plzeňského typu. Jeho označení „Pilsner bier“ zapsané v roce 1859 jako ochranná známka si však Plzeň neudržela; stalo se označením druhu piva. První sudy byly naraženy v proslulých plzeňských hostincích „U zlatého orla“, „U bílé růže“ a „U Hanessů“. V roce 1856 ochutnali plzeňské pivo ve Vídni, roku 1869 v Paříži a poté se v hlavních evropských městech zakládaly plzeňské restaurace²³.

Úspěch Měšťanského pivovaru v Plzni byl zřejmě impulsem k zakládání dalších pivovarů v Plzni a okolí. Pivovarnictví se velmi rychle rozvíjelo. Již v roce 1868 vznikl „První akciový pivovar“, jenž původně vyráběl pivo značky „Kaiserquell“, později „Gambrinus“²⁴. V roce 1892 byl založen „Plzeňský společenský pivovar“, který prodával černé pivo pod značkou „Prior“ a světlé pod označením „Original pilsner bier“²⁵. Posledním založeným pivovarem v roce 1910 byl „Český plzeňský pivovar“ akciové společnosti v Plzni, na tehdejší dobu nejmodernější pivovar v Rakousku-Uhersku produkující pivo značky „Světovar“²⁶.

Plzeňské pivo se stalo zakladatelem a prototypem světlých piv dnes hojně rozšířených po celém světě. V roce 1898 si Měšťanský pivovar pořídil novou ochrannou známku (značku) „Prazdroj-Urquell“, věhlasnou dodnes a v roce 1913 měl plzeňský pivovar výstav více než 1 milionu hektolitřů piva a obchodní zastoupení v 34 zemích.

²¹ BRZÁK, Jan. Vznik a vývoj plzeňského pohostinství. Plzeň: UNI, 2001. ISBN 80-902017-8-4, s. 66-67.

²² ZÍBRT, Věnek. Velká kniha piva. Olomouc: Rubico, 2005. ISBN 80-7346-054-8, s. 46. První pivo uvařil sládek Josef Groll, který do Plzně přišel z Bavorska. Groll začal vařit pivo po bavorském způsobu, a to spodním kvašením a s použitím kvasnic dovezených z Bavorska. Ječmen ke sladování byl z okolí Plzně a chmel z Žatecka. Výsledkem mělo být bavorské pivo, ale výsledek byl zcela jiný, jenž překvapil i samotného sládku. Místo bavorského piva uvařil plzeňské.

²³ V roce 1866 bylo zřízeno obchodní zastoupení v Paříži a v roce 1872 ve Vídni. Na jeden právovarečný dům v roce 1862 připadl výnos 240 zl. In BĚLOHLÁVEK, Miloslav. Dějiny Plzně II. Plzeň, Západočeské nakladatelství v Plzni, 1967, s. 103.

²⁴ Gambrinus byl dle Aventinovy kroniky bavorské král flanderský, který jako první začal vařit pivo. Současní historici však tvrdí, že jméno podobné Gambrinovi se objevuje poprvé u Tacita v jeho Germanii, kde se píše o bájných předcích Germánů – Gambriviové. Z Tacita zřejmě vycházel Johannes Annius, jenž v roce 1498 vydal podvržený text (Pseudo-Borosus), kde vyčítá prvních deset bájných germánských králů mezi nimi jmenuje Gambrivia. Tento podvržený rodokmen zřejmě přepisují všichni pozdější humanisté. Vychází z něho i Aventin. Z Gambrivia se stává Gambrinus v Nizozemí roku 1574. In SUSA, Zdeněk. Velká česká pivní kniha. Středokluky: Zdeněk Susa, 2008. ISBN 978-80-86057-43-9, s. 14.

²⁵ K tomu: Plzeňský společenský pivovar v Plzni. Plzeň: Václav Steinhauser, 1906, 30 s.

²⁶ SUSA, Zdeněk. Velká česká pivní kniha. Středokluky: Zdeněk Susa, 2008. ISBN 978-80-86057-43-9, s. 11.

Tab. 1 Kalkulace výroby 1 hl 10° výčepního piva v roce 1916

Množství suroviny	Cena za měrnou jednotku	Celkem
8,96 kg sladu	Po 0,75 K	6,72 K
2,24 kg bramborové moučky	Po 1,30 K	2,91 K
4,64 kg cukru	Po 0,50 K	2,32 K
0,33 kg chmele	Po 1,80 K	0,59 K
Suroviny celkem		<i>12,54 K</i>
Uhlí na 1 hl piva		0,40 K
+ 10% výtrata		1,29 K
+ potravní daň z 1 hl		3,40 K
Celkem za 1 hl		17,63 K
Prodejní cena		29-33 K Rozdíl cca 11-15 K tvořily mzdové, režijní náklady pivovaru a zisk pivovaru.

Upraveno dle: Pivovarský časopis Kvas, roč. 44, č. 15, Praha: Pražská akciová tiskárna, 1916, s. 97.

V prvních desetiletích dvacátého století bylo v plzeňském regionu celkem 6 činných pivovarů s úhrnným výstavem cca 1.600.000 hl²⁷, a to: Měšťanský pivovar – 1842 (Prazdroj), První plzeňský akciový pivovar v Plzni – PPAP (Gambrinus) - 1870, Akciový pivovar Starý Plzenec – 1872, Akciová společnost Štěnovický pivovar – 1910, Plzeňský společenský pivovar, spol. s r.o. (Prior) – 1896 a První český akciový pivovar v Plzni – PČAP (Světovar) - 1910.

Po první světové válce dochází k řadě fúzí. Pivovar Prior se v roce 1925 sloučil s Měšťanským pivovarem a roku 1928 firma zanikla. Po zrušení firmy Prior zůstala v provozu jen sladovna, která až do roku 1993 vyráběla slad pro Prazdroj. Štěnovický pivovar se v roce 1928 spojil se Staroplzeneckým pivovarem a nově vzniklá společnost splynula téhož roku s PPAP Gambrinus. V roce 1932 se PPAP Gambrinus spojuje s pivovarem Světovar a dochází k vytvoření nové firmy Plzeňské akciové pivovary PAP Plzeň. Provoz Staroplzeneckého pivovaru byl zastaven v roce 1929, ve Světovaru výroba zastavena v roce 1935. Ve Štěnovicích se vyrábělo do roku 1942 10° pivo pro Gambrinus²⁸.

V Plzni v druhé polovině 30. let existovaly už jen dvě pivovarské firmy: Měšťanský pivovar v Plzni (Prazdroj) a Plzeňské akciové pivovary (PAP Gambrinus).

Po skončení druhé světové války došlo na základě dekretu prezidenta republiky ke znárodnění, jež probíhalo v několika vlnách. První vlna zasáhla pivovary s předválečným výstavem piva nad 150.000 hl. Vyhláškami ministra výživy č. 1781/1946 až 1785/1946 Ú. L. byly se zpětnou platností od 1.1.1946 tyto pivovary znárodněny (celkem 6). Došlo tak mimo jiné ke znárodnění Měšťanského pivovaru (Prazdroj) a Plzeňského akciového pivovaru (Gambrinus) v Plzni na Plzeňské pivovary, národní podnik, Plzeň.

1. května 1992 je po privatizaci vytvořena akciová společnost Plzeňské pivovary, a.s. V roce 1994 byla vytvořena akciová společnost Plzeňský Prazdroj. V roce 1999 Plzeňský Prazdroj, a.s. se stává součástí South African Breweries plc. 30. září 2002 byla dokončena fúze se

²⁷ KRATOCHVÍLE, Antonín. Pivovarství českých zemí v proměnách 20. století. Praha: Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, a.s., 2005. ISBN 80-86576-16-7, s. 49.

²⁸ KRATOCHVÍLE, Antonín. Pivovarství českých zemí v proměnách 20. století. Praha: Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, a.s., 2005. ISBN 80-86576-16-7, s. 50.

společnostmi Pivovar Radegast, a. s. a Pivovar Velké Popovice a.s. Ta přinesla vytvoření jediné akciové společnosti s názvem Plzeňský Prazdroj.

Plzeňský Prazdroj je mimo jiné i významným turistickým cílem se svým návštěvnickým centrem „*Svět piva Pilsner Urquell*“ a věhlasnou restaurací „*Na spilce*“ přímo v pivovaru. Dalším pivním turistickým cílem jsou v historickém centru města „*Pivovarské muzeum*“²⁹ a sousední restaurace „*Na parkáně*“.

V Plzni se nachází ještě minipivovary, zejména „*U rytíře Lochoty*“ v Karlovarské ulici, kde vaří světlý ležák rytíře Lochoty a na Selské návsi v Plzni – Černicích „*Pivovarský dvůr*“ s hotelem Purkmistr. Od jara 2007 zde vaří čtyři druhy piva Purkmistr. Nejnovějším soukromým minipivovarem v provozu od roku 2008 je minipivovar „*Na Rychtářce*“, který se nachází v areálu tzv. panství Lautensack, kde je také restaurace, dvě pivnice a cukrárna. Čepuje se zde světlý ležák s názvem Lotr.

3 PIVO A DANĚ

Spotřební daně tvoří nedílnou součást daňové soustavy nejen České republiky ale všech členských zemí Evropské unie. Zavedením spotřební daně na určitý druh komodit reguluje stát cenu těchto komodit na trhu. Důvodem je buď získání finanční zdrojů pro státní pokladnu nebo omezení spotřeby. Vedle všeobecné daně ze spotřeby, již je v současnosti daň z přidané hodnoty, obsahuje daňový systém ČR ještě několik selektivních spotřebních daní (tzv. akcízů), vztahujících se pouze na vybrané výrobky. Na rozdíl od daně z přidané hodnoty jsou spotřební daně jednorázové, vybírají se v řetězu od výrobce ke konečnému spotřebiteli pouze jednou, a typické je pro ně použití pevné sazby daně. V současnosti spotřební daň, Z 353/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů, postihuje tyto vybrané výrobky: minerální oleje, líh, pivo, víno, tabákové výrobky. Zvláštní úpravou Z 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů, jsou do nepřímých spotřebních daní zahrnuty tzv. energetické daně postihující zemní plyn, tuhá paliva a elektřinu.

Ve středověku se pro výrobu piva používal ječmenný a pšeničný slad, což mělo vliv na zdanění piva. Daň se platila ze sladování a z vaření piva. Slad vyráběli sladovníci a pivo vařili, připravovali či prodávali pivovarníci. Velmi zřídka obě fáze výrobního procesu zastávala jedna osoba³⁰.

Přednost se dávalo sladu z pšenice, z něhož se vařilo bílé, staré, silné pivo, které bylo hořké. Říkalo se mu březňák nebo ležák.

Z ječmene se vařilo červené pivo, mladé a slabé.

Ve 12.-14. století měl každý měšťan oprávnění vařit pivo. Městská rada měla právo stanovit ve vaření pořádek. Výlučně měšťanskou živností zůstalo vaření piva do vlády krále Vladislava (1490-1516). Poté nastaly spory mezi městy a šlechtou ve vaření piva. Stav byl upraven až Svatováclavskou smlouvou z roku 1517, dodatkem k zemskému zřízení z roku 1500, kdy šlechtě bylo propůjčeno právo na 6 let vařit pivo s omezením, že o výročních trzích

²⁹ Sbírku předmětů a dokladů plzeňského sladovnického, pivovarského a hostinského řemesla je možné shlédnout v Pivovarském muzeu, jež je umístěno v původním právovárečném domě ve Veleslavínově ulici č. 6 v Plzni. Od 1. dubna 2009 je možné z budovy Pivovarského muzea vstoupit do Plzeňského historického podzemí.

³⁰ CHODOUNSKÝ, František. Příspěvek k dějinám českého pivovarnictví. Praha: Antonín Wiesner, 1891, s. 130.

nesměli do města pivo na prodej přivážet. Poddaní pivo mohli vyrábět pouze pro svoji potřebu. Otázka vaření piva byla definitivně vyřešena až v roce 1523³¹.

Propinační právo bylo změněno v roce 1848 a to za náhradu. Zákonem z 30. dubna 1869 bylo povoleno založit pivovar za povolení v hodnotě 5000 zl., které musely být splaceny před otevřením závodu u zemské pokladny³².

Pivo nejen v historii ale i dnes je oblíbeným předmětem zdanění zvláště pro jeho výnosnost a neutuchající oblibu v pití pěnivého moku u širokých vrstev obyvatelstva.

V roce 1481 byla vypsána a povolena českým zemským sněmem pivní daň za účelem umoření dluhů království. České stavy ji opětovně povolovali v letech 1491, 1497, 1513, 1514, 1515³³, 1534³⁴. Daň z piva sestávala z daně ze sladu a vlastní daně pivní. Statkáři, kteří vyráběli pivo pouze pro svojí vlastní potřebu z ní byli osvobozeni. V roce 1546³⁵ odpadla daň ze sladu a v roce 1552 odpadl rozdíl mezi pivem pšeničným a ječným³⁶.

Dávky z piva vůči státu v historii nesly různá označení, jako „*akcis, tác, ungelt*“.

V roce 1829 byla zavedena všeobecná daň potravní, která se vybírala jednak při výrobě piva (42 ¾ kr. za konev) a jednak při dovozu dle množství³⁷. Po dobu 25 let zůstala nezměněna.

Výnosem Ministerstva financí z 19. prosince 1852 byla zavedena nová soustava daní. Pivní daň se vyměřovala nejen dle množství ale i dle cukernatého obsahu mladiny (3 ¼ kr. za konev za každý stupeň). 25. dubna 1869 výnosy Ministerstva financí byly zrušeny a zavedena nová potravní daň z piva. Od 1. května 1869 se platilo z každého ohlášeného stupně 10 kr., z čehož vlastní pivní daň tvořila 8 kr. plus přírážka 2 kr.³⁸.

Výroba piva v Čechách dosáhla v roce 1890 6.112.862 hl. Celkem vařilo pivo 748 pivovarů, v průměru na každý připadala produkce ve výši 8.177 hl³⁹. Na potravní dani z piva včetně přírážky se vybralo 10.723.436 zl. Za 1 hl tedy 1 zl. a 75 kr.⁴⁰. Finanční okres Plzeň čítající 565 292 obyvatel v roce 1890 vyrobil 1.095.636 hl piva a daň z piva byla odvedena ve výši 1.996.649 zl. z čehož na obyvatele připadlo 1,94 hl piva a daň 3,53 zl.⁴¹.

³¹ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra; KNOLL, Vilém; RUNDOVÁ, Alena. Mezníky českých právních dějin. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-27-X, s. 86.

³² CHODOUNSKÝ, František. Příspěvek k dějinám českého pivovarnictví. Praha: Antonín Wiesner, 1891, s. 132.

³³ CHODOUNSKÝ, František. Příspěvek k dějinám českého pivovarnictví. Praha: Antonín Wiesner, 1891, s. 133.

³⁴ Sněmy české I. (1526-1545) ed. Gindely, A. – Dvorský, Fr. Praha: Ed. Grégr, 1877, č. 241, s. 376-381, Usnešení sněmovní ze dne 2. března 1534, z každého věrtel (cca 23,4 l) se platil 1 groš český.

³⁵ Sněmy české I. (1526-1545) ed. Gindely, A. – Dvorský, Fr. Praha: Ed. Grégr, 1877, č. 11, s. 40-43, Zřízení krále Ferdinanda I. o vybírání posudního sněmem léta 1546. Vlastní pivní daň z 1 věrtel bílého piva činila 7 bílých peněz nebo 14 malých a z míšeňské kopy starého (ječného) piva 11 malých peněz.

³⁶ Sněmy české II. (1546-1557) ed. Gindely, A. – Dvorský, Fr. Praha: Ed. Grégr, 1880, č. 226, s. 80, Snešení sněmu obecního ze dne 4. ledna 1552. Daň činila na 1 věrtel piva – 2 groše české nebo 14 peněz bílých.

³⁷ CHODOUNSKÝ, František. Příspěvek k dějinám českého pivovarnictví. Praha: Antonín Wiesner, 1891, s. 134.

³⁸ CHODOUNSKÝ, František. Příspěvek k dějinám českého pivovarnictví. Praha: Antonín Wiesner, 1891, s. 134.

³⁹ Statistická příručka království českého I. Praha: Fr. Řivnáč, 1909, s. 266.

⁴⁰ CHODOUNSKÝ, František. Příspěvek k dějinám českého pivovarnictví. Praha: Antonín Wiesner, 1891, s. 136.

⁴¹ CHODOUNSKÝ, František. Příspěvek k dějinám českého pivovarnictví. Praha: Antonín Wiesner, 1891, s. 138.

Je vidět, že zdaňování piva prošlo v 19. století dlouhým a složitým vývojem, který byl zakončen novým zákonem o dani z piva č. 120/1889 ř. z., vydaným císařským nařízením ze dne 17. července 1899. Tento nový zákon představoval zásadní změnu principu zdaňování, neboť prvně bylo základem zdanění množství hektolitrových stupňů uvařené mladiny (hl° = součin zjištěných stupňů extraktu v °S a objemu v hl.)⁴² Daňová sazba za 1 hl° byla 34 haléřů⁴³. Malé pivovary, které ve výrobní periodě od 1. září do 31. srpna následujícího roku nevyrobily více než 15.000 hl., měly berní slevy. Ve městech prohlášených za uzavřená pro vybírání potravní daně se platila mimo to z každého tam vyrobeného hektolitrů piva přírážka, a sice ve Vídni, Terstu, Praze, Brně, Lvově, Štýrském Hradci, Linci, Lublani a v Krakově. Dovození clo z piva bylo stanoveno u piva v sudech 4 K za 100 kg, u piva v lahvích a džbánkách 4 K za 100 kg a dále se ještě platila tzv. zemská dávka, která činila 4 K z hektolitrů⁴⁴.

Ve své podstatě se nejednalo o daň z piva, neboť předmětem zdanění byla uvařená mladina, jejíž výroba byla podmíněna přítomností dozorce finančního úřadu, který zjistil vyrobené množství a stupňovitost, a ta již dále nesměla být měněna. Jednalo se tedy o daň výrobní, 1 hl 10° piva byl zdaněn 3,40 K a 12° pivo 4,08 K, mimo ostatních dávek. Množství vyrobené mladiny se zjišťovalo na chladícím stoku, který byl oceňován na celé hl a platnost cejchu byla každoročně nejméně jednou ověřována. Cejchování se provádělo pro každou velikost várky, kterou sládek určil. Také kvasné kádě musely být periodicky, nejméně každá tři léta, oceňována a ohamována.

Princip zdanění piva formou výrobní daně převzala s jistými úpravami i nově vzniklá Československá republika. Zákonem č. 160/1920 Sb. z. a n., ze dne 11. března 1920, byla zvýšena základní sazba na 3 Kč za hl°, přičemž zahrnovala i zemské dávky.

K zásadní změně došlo až Z č. 676/1920 Sb., z. a n., ze dne 22. prosince 1920, o způsobu zdaňování piva, dle kterého bylo pivo podrobeno všeobecné dani nápojové (Z 533/1919 Sb. z. a n. ze dne 25. září 1919). Ta se platila z hotového výrobku, tj. při prodeji piva z pivovaru, a pro zdanění bylo rozhodující množství a koncentrace (obsah extraktu původní mladiny) piva při prodeji. Dochází tím k uvolnění dozoru finančních úřadů na technologii výroby piva.

Byly nově stanoveny sazby za 1 hl piva a zároveň samostatně ustanovena zemská dávka, která se vybírala současně s daní.

Tab. č. 2 Sazby Kč za 1 hl piva

Pivo	Daň z piva	Zemská dávka	Celkem
Výčepní	24	8	32
Ležáky	32	12	44
Speciální	40	20	60

Zdroj: Z 676/1920 Sb. z. a n.

K dani a zemské dávce bylo třeba dále uhradit tzv. „*potravní daň na čáře*“, 3 Kč/hl u tzv. hrazených měst (Praha, Brno) a dále dávky obecní, které činily 8 Kč/hl u piv výčepních, 12 Kč/hl u ležáků a 20 Kč/hl u piv speciálních⁴⁵.

⁴² KRATOCHVÍLE, Antonín. Pivovarství českých zemí v proměnách 20. století. Praha: Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, a.s., 2005. ISBN 80-86576-16-7, s. 10.

⁴³ Novelou č. 270/1916 ř. z. byla sazba zvýšena na 1 K 10 h.

⁴⁴ KRATOCHVÍLE, Antonín. Pivovarství českých zemí v proměnách 20. století. Praha: Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, a.s., 2005. ISBN 80-86576-16-7, s. 10.

⁴⁵ Daňová klasifikace piva byla ustanovena v nařízení vlády č. 431/1921 Sb. z. a n., ze dne 1. prosince 1921. Vycházela z označení a stupňovitosti.

Zákonem č. 168/1930 Sb. z. a n., o dani z piva, ze dne 27. listopadu 1930, bylo pivo vyňato z nápojové daně a byla zavedena samostatná daň z piva. Daň byla zvýšena, a to na 46 Kč/hl u piv výčepních, 60 Kč/hl u ležáků a na 80 Kč/hl u piv speciálních. Další zvýšení sazby se uskutečnilo novelou č. 250/1937 Sb. z. a n., ze dne 21. prosince 1937, a to na 56 Kč/hl u piv výčepních, na 70 Kč/hl u ležáků a na 90 Kč/hl u piv speciálních.

Vedle daně z piva a ostatních dávek byl pivovarnický průmysl zatížen i daní z obratu dle zákona č. 268/1923 Sb. z. a n., o dani z obratu a dani z přepychu, ze dne 21. prosince 1923. Tato daň byla V MF č. 256/1933 Sb. z. a n., o paušalování daně z obratu u piva, ze dne 24. prosince 1933, paušalizována. Paušál⁴⁶ daně z obratu se vybíral současně se zdaněním piva.

Tab. č. 3 Paušální daň z obratu

	Pivo vyrobené	Paušál daně z obratu Kč/hl	
		Prosinec 1933	Květen 1938
výčepní	Mimo Plzeň	12,40	12,80
	V Plzni	14,90	15,30
ležák	Mimo Plzeň	13,50	13,90
	V Plzni	17,75	18,15
speciální	Kdekoliv	17,50	17,90

Upraveno dle: V MF č. 256/1933 Sb. z. a n. a V MF č. 97/1938 Sb., z. a n. ze dne 26. dubna 1938.

Vládní nařízení č. 125/1939 Sb. z. a n., ze dne 14. dubna 1939, mění zákon o dani z piva z hlediska sazby, a to pivo výčepní 56 Kč/hl, ležáky na 70 Kč/hl a piva speciální 90 Kč/hl. Pivovary, jež přistoupily ke smlouvě o úpravě soutěže měly daň sníženu na 5 Kč/hl pro výčepní pivo, 6 Kč/hl pro ležák a 15 Kč/hl pro speciální piva. Vládní nařízení č. 116/1939 Sb. z. a n., ze dne 6. dubna 1939, provedlo úpravu obchodu s lahvovým pivem. Byly stanoveny jednotné zálohy na pivní láhve, a to 2 K za láhev litrovou a 1,50 K za půllitrové a menší láhve. V září došlo k zavedení válečné přírážky k ceně piva, která činila 20% prodejní ceny v drobném. Přírážku vybíral a odváděl pivovar. Za tímto účelem byly stanoveny průměrné ceny piva v drobném prodeji.

Tab. č. 4 Válečná přírážka k cenám piva zavedená v září 1939

	Cena piva v drobném K/hr	Válečná přírážka K/hl
Pivo výčepní	3,00	60,00
Ležák vyrobený mimo Plzeň	3,50	70,00
Ležák vyrobený v Plzni	4,00	80,00
Speciální piva	4,00	80,00

Upraveno dle: KRATOCHVÍLE, Antonín. Pivovarství českých zemí v proměnách 20. století. Praha: Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, a.s., 2005. ISBN 80-86576-16-7, s. 71.

Od 1. října 1940 byl v protektorátu Čechy a Morava zaveden říšskoněmecký způsob zdanění piva dle vyhlášky o novém znění zákona o dani z piva z 28. března 1930, ve znění novely ze dne 29. listopadu 1939⁴⁷. Zdaňováno bylo hotové pivo a dani podléhalo pivo z pivovaru vystavené, nebo v pivovaru vypité. Osvobozeno bylo pivo deputátní vydávané zaměstnancům

⁴⁶ Základní sazba činila 2%, snižena 1%.

⁴⁷ Zákon o dani z piva s prováděcími ustanoveními. Praha: Ministerstvo financí, 1940.

pivovaru a pivo vyvezené pod daňovým dohledem. Pro prvních 120.000 vyrobených hl byly sazby odstupňovány. Daň z piva činila za každý hl piva vystaveného v jednom roce:

Za prvních	2000 hl	10,50 RM/hl
Dalších	8000	10,70 Rm/hl
Dalších	10.000	10,90 RM/hl
Dalších	10.000	11,20 RM/hl
Dalších	30.000	11,50 RM/hl
Dalších	30.000	11,80 RM/hl
Dalších	30.000	12,40 RM/hl
Ze zbytku		13,00 RM/hl

Po skončení druhé světové války se v roce 1945 platila zvláštní úprava daně z piva. Dle ní se v českých zemích zdaňovalo pivo 3,5 °S jako ležák sazbou od 105 -130 K/hl, v průměru 116 K/hl, dále se připočítávalo 80 K/hl válečné přírážky a 2% daně z obratu. V pohraničí bylo tzv. jednoduché pivo 2,2°S zdaňováno jako slabé pivo sazbou 50 K/hl s válečnou přírážkou 53 K/hl a dále 2% daně z obratu.

Zákon č. 30/1946 Sb. z. a n., o nové úpravě československého práva v oboru nepřímých daní a státních finančních monopolů, bylo odstraněno zdaňování dle pravidel z dob Protektorátu, včetně zvláštní úpravy z roku 1945. Zákon zaváděl nové zdanění piva formou nepřímé daně. Ta na 1 hl činila 116 Kč u piv výčepních, 144 Kč u ležáků a 184 Kč u piv speciálních. Dále se k daňovým sazbám připočítávala přírážka 100 Kč/hl u piv vyrobených v Prazdroji a 80 Kč/hl u ostatních piv. Tato úprava byla zrušena zákonem č. 283/1948 Sb., ze dne 21. prosince 1948, který zavedl všeobecnou daň.

Tab. č. 5 Zdanění piva po roce 1948

		Vyrobené v Prazdroji	Vyrobené jinde
Pivo výčepní	Kčs/hl	270	240
Ležáky	Kčs/hl	320	290
Piva speciální	Kčs/hl	345	315

Zdroj: Z 283/1948 Sb.

Zákon č. 73/1952 Sb. zrušil předchozí úpravu a zavedl nový princip zdanění piva daní z obratu, jež se udržel bezmála více než 30 let.

Od roku 1952 bylo pivo zdaňováno daní z obratu (Z č. 73/1952 Sb.), dle kterého zdanění podléhal obrat z prodeje zboží vlastní výroby. Jednalo se o rozdílovou daň, jež vycházela z rozdílu mezi státem stanovenými velkoobchodními cenami a cenami maloobchodními.

Po roce 1989 byla daň z piva novelizována Z č. 107/1990 Sb., dle které již obratová daň nebyla rozdílovou daní a bez vztahu k cenám byly stanoveny daňové sazby za 1 hl piva následovně: u výčepního piva do 10% - 190 Kč/hl, u ležáků – 11%-12% - 390 Kč/hl a u piv speciálních – 13% a více – 650 Kč/hl.

K zásadní změně došlo po vydání Z č. 212/1992 Sb., o soustavě daní, v rámci které byla Z č. 213/1992 Sb., zavedena daň spotřební. Po rozhodnutí o rozdělení ČSFR byl pro území České republiky ČNR schválen Z č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, jež se věcně zcela shodoval s předchozí úpravou. Zákon určil tzv. vybrané výrobky podléhající spotřební dani mezi nimiž bylo zahrnuto pivo. V hlavě III. zákona bylo pivo definováno jako alkoholický nápoj vyrobený z mladiny, obsahující více než 0.6 hmotnostních % alkoholu vzniklých

zkvašením mladiny a připravený z látek škrobnatých nebo cukernatých s přísadou chmele a dále byly stanoveny taxativně následující sazby za 1 hl piva: výčepní piva – 154 Kč/hl, ležáky – 317 Kč/hl a speciální piva – 423 Kč/hl. V rámci daňové soustavy byla také zavedena daň z přidané hodnoty. Základem DPH byla cena za zdanitelné plnění včetně příslušné daně spotřební. Pivo bylo zařazeno do základní 23% sazby DPH. S účinností od 1.1. 1995 byl zákonem č. 260/1994 Sb., ze dne 7. 12. 1994 novelizován zákon o spotřební dani. Došlo k částečným změnám sazeb daně u piva, a to na: 157 Kč/hl u piv výčepních, 320 Kč/hl u ležáků a 430 Kč/hl u piv speciálních. Současně tento zákon zavedl v § 33 snížení daňové sazby pro malé nezávislé pivovary. Charakteristika malého nezávislého pivovaru byla obsažena v § 2, písm. i zákona, stanovila horní hranici malých pivovarů výstavem max. 200.000 hl/rok a vycházela z praxe německého zákona o zdanění piva (Biersteuergesetz – BierStG 1993) a byla v souladu s čl. 4 Směrnice Rady EHS 92/83 EEC.

Od roku 1996 MF společně s Českých svazem pivovarů a sladoven připravovalo další novelizaci, jež měla zavést staronový princip zdanění (používal se v prvních letech existence ČSR) vycházející z hektolitrových stupňů hl°, odvozených z extraktu původní mladiny. Tento princip zdaňování piva byl vyhlášen Z č. 303/1997 Sb., ze dne 13. 11. 1997 s účinností od 1. 1. 1998. Sazba byla diferencována dle subjektu, který pivo vyrobil a kterému vznikla daňová povinnost. Velikost pivovarů byla dána ročním výstavem piva. Základní sazba byla 24 Kč/hl°. Přijatá sazba zajišťovala celkový výnos daně z piva 4.039 mil. Kč, každá změna sazby o 1Kč/hl ovlivňovala při zachování stejného množství a sortimentu piva, celkový výnos daně o cca 168 mil. Kč/rok⁴⁸.

Tab. č. 6 Zdaňování piva platné od 1. 1. 1998

Roční výstav piva hl/rok	Sazba daně Kč/hl°	Poznámka
Nad 200.000	24,00	Základní sazba
150.001 až 200.000	21,60	Snížená sazba
100.001 až 150.000	19,20	Snížená sazba
50.001 až 100.000	16,80	Snížená sazba
10.001 až 50.000	14,40	Snížená sazba
Do 10.000	12,00	Snížená sazba

Zdroj: Z č. 303/1997 Sb.

Zákon č. 587/1992 Sb., o spotřební dani, ve znění dalších doplnění a úprav (Z č. 260/1994 Sb., a 303/1997 Sb.), platil až do 31.12.2003. Od 1.1.2004 byl zrušen a nahrazen novým zákonem č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních. Tento nový zákon prohloubil harmonizaci s daněmi EU, zejména zavedením daňových skladů a podmíněného osvobození od daně. Princip zdanění piva i vlastní sazba daně z piva však zůstaly beze změn.

Plzeňský prazdroj v současnosti produkuje tyto značky: Pilsner Urquell, Master, Gambrinus, Velkopopovický Kozel, Radegast, Radegast Birell, Primus, Klasik a Frisco v pivovarech Plzeň, Radegast a Velké Popovice. Za rok 2008⁴⁹ celkový prodej přesáhl 10,7 milionů hektolitrů piva, příjem z hlavních aktivit tvořil 15,68 miliard Kč a podíl na trhu přibližně 49%. Čistý zisk po zdanění za účetní období končící 31. března 2008 dosáhl částky 3,88 miliardy Kč. S příspěvkem ve výši 4,25 miliard Kč zaplacených na daních za uplynulý fiskální rok patří Plzeňský Prazdroj k nejvýznamnějším plátcům v rámci české ekonomiky.

⁴⁸ KRATOCHVÍLE, Antonín. Pivovarství českých zemí v proměnách 20. století. Praha: Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, a.s., 2005. ISBN 80-86576-16-7, s. 212.

⁴⁹ www.prazdroj.cz.

Tab. č. 7 Export piva Plzeňského Prazdroje

Rok	Export piva v hl.
2003	683 223
2004	701 565
2005	710 578
2006	792 080
2007	846 000
2008	881 000

Zdroj: www.prazdroj.cz.

Tab. č. 8 Hospodářské výsledky

Finanční ukazatele:	Účetní období do 31.3.2008	Účetní období do 31.3.2007
Zisk z prodeje zboží, vlastních výrobků a služeb	15 684 650 000	14 418 766 000
Čistý zisk za účetní období po zdanění	3 882 196 000	3 464 574 000

Zdroj: www.prazdroj.cz.

4 ZÁVĚR

Pivo je v dnešní době stejně jako v minulosti oblíbeným předmětem zdanění, zvláště pro jeho výnosnost a trvalou oblibu u širokých vrstev obyvatelstva. Lze proto předpokládat, že spotřební daň bude i nadále na tento druh vybrané komodity uvalována.

LITERATURA

- BĚLOHLÁVEK, Miloslav. Dějiny Plzně I. – II. Plzeň, Západočeské nakladatelství, 1965-1967.
- BÍLÝ, L. Jiří. Právní dějiny na území České republiky. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-429-3.
- BRZÁK, Jan. Vznik a vývoj plzeňského pohostinství. Plzeň: UNI, 2001. ISBN 80-902017-8-4.
- Codex iuris municipalis Regni Bohemiae I. ed. Čelakovský, Jaromír. Praha: Ed. Grégr, 1895.
- CHODOUNSKÝ, František. Příspěvek k dějinám českého pivovarnictví. Praha: Alois Wiesner, 1891.
- JÁNOŠÍKOVÁ, Petra; KNOLL, Vilém; RUNDOVÁ, Alena. Mezníky českých právních dějin. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-27-X, s. 28.
- KRATOCHVÍLE, Antonín. Pivovarství českých zemí v proměnách 20. století. Praha: Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, a.s., 2005. ISBN 80-86576-16-7.
- Pivovarský časopis Kvas, roč. 43,44, Praha: Pražská akciová tiskárna, 1915, 1916.
- Plzeňský společenský pivovar v Plzni. Plzeň: Václav Steinhauser, 1906.
- Sněmy české I. (1526-1545) ed. Gindely, A. – Dvorský, Fr. Praha: Ed. Grégr, 1877.
- Sněmy české II. (1546-1557) ed. Gindely, A. – Dvorský, Fr. Praha: Ed. Grégr, 1880.
- Statistická příručka království českého I. Praha: Fr. Řivnáč, 1909.

- SUSA, Zdeněk. Velká česká pivní kniha. Středokluky: Zdeněk Susa, 2008. ISBN 978-80-86057-43-9.
- VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel; KNOLL, Vilém. České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-127-4
- ZÍBRT, Čeněk. Z dějin piva a pivovarnictví v zemích českých. Praha: Antonín Renna, 1894.
- ZÍBRT, Věnek. Velká kniha piva. Olomouc: Rubico, 2005. ISBN 80-7346-054-8.
- Dotčené právní předpisy
- www.lochota.cz
- www.prazdroj.cz
- www.purkmistr.cz

KONTAKT

JUDr. Petra Jánošíková, Ph.D.
 Západočeská univerzita v Plzni
 Právnická fakulta
 Katedra finančního práva a národního hospodářství
 Sady Pětatřicátníků 14
 Plzeň 306 14
 e-mail: smrzova@kfp.zcu.cz